

Penetratie & Subjectivatie

“Do not ask me who I am and do not ask me to remain the same¹”

Estrelle Thunnissen, 5813220, Docent: Robbie Voss, 09-06-2012, aantal woorden: 3242

¹ Foucault, 1969 in Heiner, 2003.

Inleiding

Love it or hate it – Twilight is een westersweid fenomeen onder jongeren. Het is deel van hun culturele canon en tegelijkertijd een reproductie van een westerse culturele traditie. Robbie Voss (2012) behandelt in 'Mermaid Musings' Disneyfilms als collectieve representaties en Twilight valt qua bekendheid en populariteit in dit straatje. Van collectieve representaties kunnen we leren over huidige dominante processen en over hoe deze processen de opmaak van mensen beïnvloeden.

Vegetarische vampiers, Indiaan-weerwolven en Klunzige meisjes staan voor bepaalde collectieve waarden. Tegelijkertijd motiveren de boeken en films ons om aan deze waarden en normen te voldoen. Ik wil weten wat deze normen zijn, zodat ik meer weet over hoe mensen in 2007-2012 in elkaar zitten. Om dit te weten te komen ga ik Twilight interpreteren aan de hand van de verhaallijn, de teksten en enkele symbolische afbeeldingen uit de films. Hierbij gebruik ik de theorieën van Foucault, Bataille en Elias.

Bataille verbind transgressie aan beleving van erotiek. Transgressie is het begaan van een taboe, een taboe is datgene wat volgens de norm niet mag. Dit taboe is deel van je innerlijke leven en als je het taboe overtreedt voel je dit. In het overschrijden van taboe ervaart men namelijk erotiek. (Bataille, 1962).

De Foucauliaanse theorie gaat ervan uit dat het huidige passieve subject gecreëerd is door het discours en dus eigenlijk geen of weinig macht heeft om zichzelf te veranderen. Tegelijkertijd is dit discours essentieel geweest voor de creatie van een subject met de wens tot subjectivatie (vorming van het zelf door het zelf). Het gevolg is dat een persoon door het discours een wens heeft tot zelfbeschikking maar de verwezenlijking hiervan door ditzelfde discours wordt tegen gehouden. (Heiner, 2003). Het wordt tegengehouden door de opmaak van het subject zelf, de belichaamde normen, en door normativiteit van de samenleving.

Het discours en de bijbehorende normen worden volgens de theorie van Elias afgedwongen door zelfdwang en externe dwang. Zelfdwang zit in het lichaam en de opmaak van het individu en wordt afgedwongen door gevoelens van schaamte en angst. Externe dwang zit in instituties en andere mensen, en wordt afgedwongen met geweld door de gemeenschap en de staat. De geïnternaliseerde normen en bijbehorende gewoonten zijn de habitus. De mate van dwang en de habiti veranderen in de tijd. (Elias, 1939).

In Twilight zie je een verschil in habitus tussen Bella en anderen. Aan de hand hiervan beargumenteer ik dat er een verandering van discours en habitus aan het plaatsvinden is. Door deze verandering wordt een totaal nieuw soort mens mogelijk met een uniek actief subject. De motor van deze verandering is erotiek en passie. De verandering voltrekt zich niet zonder strijd. Bella's wens tot subjectivatie wordt lang tegengehouden door externe dwang vanuit de weerwolf- en vampiergemeenschappen.

Het zelf

Bella is niet tevreden met wie ze is en ze wil zichzelf in een vampier veranderen. Maar dit wordt tegengehouden door de normen van haarzelf, de vampiers, haar klasgenootjes en de Indianen. Een van de dingen die ze het liefst wil, is seks hebben met een vampier. Dit is taboe, een opgelegde restrictie op gedrag, in alle groepen waar ze bijhoort.

In het doorbreken van dit taboe vindt ze erotiek. Het is niet genoeg je niks van een taboe aan te trekken. Dat is niet erotisch, want dan belichaamt je het taboe niet en voel je de overtreding ook niet in je lichaam. Het taboe moet in je zitten en het doorbreken moet gevoelens van verlangen en van afschuw opwekken om erotisch te zijn. In abstracte termen: ““Eroticism, it may be said, is assenting to life up to the point of death” Bataille 2003: 11). Volgens Bataille ben je tijdens je leven een discontinu individu, een subject dat is

afgeschermd van de rest van de wereld. En mensen zijn heel bang deze begrensdheid van het zelf te verliezen. Als je dood gaat overschrijdt je de grenzen tussen jezelf en de wereld en wordt je continu met alles. Tijdens het ervaren van erotiek, zoals bij seks zonder reproducerend doel en bij het overtreden van normen, voel je deze continuïteit ook. Je verliest de begrensdheid van het zelf.

Hier is de link te vinden tussen erotiek en dood die zo typerend is voor vampiers. Seks met een vampier is extra erotisch omdat je heel dicht bij de dood komt. Het lichaam waarmee je seks hebt is dood en tijdens seks ermee kan je zelf dood gaan. De vampier staat symbool voor erotiek en continuïteit en aan de toenemende populariteit van vampiers is te zien dat deze processen nu spelen in onze samenleving.

Bella vindt Edward zeer aantrekkelijk en zijn aanraking ervaart ze heel intens. Ze verliest zichzelf in hem. Hier speelt de erotiek: : “I could taste his scent on my tongue. I couldn't remember the witty response I was about to make. I couldn't remember my name.” (Meyer, 2006: 38). Bella streeft naar de ervaring van continuïteit en het doorbreken van de grenzen tussen het zelf en anderen. Ze heeft altijd al het gevoel gehad dat ze alleen staat in de wereld en dat ze nergens bijhoort. Ze ervaart haar begrensdheid als pijnlijk en onwenselijk. In alle boeken probeert ze deze grenzen te doorbreken onder andere door seks en verliefdheid. Dit vernietigen van de grenzen tussen zelf en anderen is niet haar enige wens, ze wil ook zichzelf veranderen.

Beschadiging

Bij erotiek verdwijnen de grenzen van het zelf en wordt je je tegelijkertijd intens bewust van je zelf. Bataille schrijft: “If necessary I can say in eroticism: *I am losing myself*” (Bataille, 2003: 31). Tijdens de gevaarlijke en controversiële situaties waar Bella zich constant in bevindt, verliest ze haar zelf: I couldn't feel *me*. The blackness rushed over my eyes more solidly than before. Like a thick blindfold, firm and fast. Covering not just my eyes but also my *self* with a crushing weight. (Meyer, 2007: 342). Dit effect streeft ze bewust na, want uit de toon van de ik-persoon in de boeken blijkt dat ze bepaald niet tevreden is met wie ze is. Bij erotiek verlies je je zelf maar terwijl dit gebeurt voel je wie je echt bent. Daarom staat er in de bovenste quotes: “IK verlies mezelf”, “I couldn't feel me”.

Het doorbreken van een taboe bij Bataille is vergelijkbaar met een limit experience bij Foucault, oftewel extreme ervaring waardoor je het subject vernietigt. Bij een limit experience vernietig je jouw subject en realiseer je je dat je door het discours gevormd bent. Bella's strijd om gevaarlijke intense seks te hebben, in een vampier te veranderen, en haar hybride kind te krijgen, staat symbool voor de wens om haar lichaam en de “ik” te vernietigen en vanuit de as een actief creërend subject te maken, zoals voorgesteld door Foucault. Dit proces noemt Foucault subjectivatie. (Heiner, 2003). Volgens Foucault is de realisatie *wie* je bent en *hoe* je via discours zo bent geworden essentieel voor constitutie van een nieuw zelf door jezelf. Eerst komt de vernietiging en de verschrikkelijke realisatie, dan pas de constitutie en creatie. “Calling the subject in question meant that one would have to experience something leading to its actual destruction, its decomposition, its explosion, *its conversion into something else*. (Foucault Essential works 3: 241 in Heiner 2003: 25). Het bovenstaande doet Bella met enig enthousiasme doordat ze zich laat bijten, ze een weerwolf slaat, van een klif springt, ze haar leven wil ruilen voor dat van een ander enzovoort.

De ultieme limit experience is de seks tussen Bella de mens en Edward de vampier. Bella's lichaam wordt gewelddadig veranderd door penetratie en doordat Edward haar te stevig vast houdt. Ze beleeft echter alleen maar erotiek en plezier aan dit geweld:

I tried to remember this- to remember pain- but I couldn't. I couldn't remember a moment when his hold had been too tight, his hand too hard against me. I only remembered wanting him to hold me tighter and being pleased when he did... (Meyer, 2007: 87).

Bella loopt elk moment de kans dood te gaan doordat Edward zijn kracht niet kan beheersen of doordat hij zijn bloedlust niet kan beheersen. Er is kans op penetratie van zijn tanden en hierdoor radicale verandering van haar lichaam. De seksuele penetratie zorgt voor bevruchting en leidt uiteindelijk tot Bella's (tijdelijke) dood. Ook Batailles notie van erotiek is in dit voorbeeld te zien. Bella heeft seks met een dode (nogal een taboe) en loopt de kans verminkt en vermoord te worden. Erotiek ten top dus.

Passie

Bella is hevig verliefd op, en verlangt naar, twee mannen. Haar passie gebruikt ze als motor voor haar zelfvernietiging. De passie zorgt bijvoorbeeld voor extreem verdriet en zelfverwonding als Edward haar verlaat. Foucaultiaanse theorie stelt over passie: "Passion resides at the threshold of subjectivity [...] at the point of antagonism between mind and body, activity and passivity, freedom and necessity" (Heiner, 2003: 24). Passie is bij Foucault essentieel als kracht, die grenzen van binnen- en buiten, zelf en ander, geest en lichaam, vrijheid en afhankelijkheid doorbreekt. Passie vernietigt het evenwicht in een persoon, hier Bella, en maakt het subject onredelijk en irrationeel. Bij Bella uit zich dat onder andere in het afwijzen van Jacob als lover, maar zich toch niet compleet voelen zonder hem.

Als de passie heel intens wordt, wordt het subject zo irrationeel dat het ontsnapt aan 'de waarheid' en haar ketenen (Heiner, 2003). Nadat Edward is weggegaan, wat beargumenteerbaar 'de waarheid' is, ziet Bella hem in hallucinaties als ze iets gevaarlijks doet.

I knew this was the stupidest, most reckless thing I had done yet. The thought made me smile. The pain was already easing, as if I knew that Edward's voice was just seconds away... (Meyer, 2006:315).

Passie maakt zo via een limit-experience de weg vrij voor constitutie/creatie van het onechte of virtuele.

De creatie van het onechte

Afbeelding 1. Renesmee

Een limit experience is een aanval op de “waarachtigheid van de waarheid”. Bella springt van een klif om Edward te zien en de rush van gevaar en pijn te voelen. Ze zegt hiermee, “de waarheid dat Edward weg is, is niet waarachtig, niet de enige mogelijke waarheid”. Bella voelt een intense blijheid bij haar roekeloze gedrag en ervaart de gedachte zich te laten penetreren en bijten door Edward als erotisch. Deze heftige gevoelens zijn haar uiting van positiviteit:

Foucault affirms that positivity is not “a theoretical and practical product of negation itself,” but rather that which destroys the will to nothingness that fuels the dialectic. Positivity, first taking form in the becoming-active “joy of annihilation,” the affirmation of annihilation and destruction,” clears the terrain for a truly active, which is to say, a joyful practice of constitution (Nietze 3 bij Foucault in Heiner, 2003).

Deze totale vernietiging van “de positiviteit van het echte” opent een ruimte waarin vrije creatie kan bestaan. Heiner: “For, as Foucault announces, it is only after this critical violence, that, escaping truth and its constraints, the Unreal appears.” (2003: 34). In het specifieke geval van verdrinken verschijnt er een doorzichtige Edward.

In Twilight als fenomeen zijn de vampiers en weerwolven het onechte. Vampiers en weerwolven staan voor geweld en het onechte/virtuele. Ze laten de ruimte na vernietiging zien en de creatie zonder grenzen. Bij Twilight is dit dubbel zo, want het thema creatie zit in de vampier-setting en in het verhaal.

Het half-vampierkindje van Bella is een totaal nieuwe creatie in het vampiergenre en in de setting van het verhaal. Haar onechtheid is goed te zien in afbeelding 1. Met Renesmee (Nessie) maak Bella een nieuw uniek lichaam en een hele nieuwe set van relaties die eerder onmogelijk leken. Edward kan nu vader zijn, ook al is hij een vampier, en Jacob, de oude lover van Bella, wordt nu haar schoonzoon. Deze creatie van nieuwe relaties is hoe de vroege Foucault het product van constitutie en subjectivatie zag: “a practice which seeks to actualize affections and relationships that exceed the framework of possibility drawn by contemporary institutions”. (Heiner, 2003: 34).

De late Foucault legt minder nadruk op vernietiging van discours en het veranderen relaties en gaat verder in op subjectiviteit en constitutie van het zelf. Het zwaartepunt van Twilight is verdeeld tussen verandering van relaties en de verandering van Bellas lichaam en zelf.

De transformatie van het zelf

Bella transformeert zichzelf door haar lichaam, en haar zelf, te zien als object. Ze kijkt naar haar lichaam en vindt het zwak, lelijk en vergankelijk, naar haar persoonlijkheid en vindt het saai. Ze wil dit veranderen door sterk, mooi, onsterfelijk en interessant te worden als vampier. Deze zelfanalyse en *make-over* zou de latere Foucault “technologies of the self” noemen. (Foucault in Heiner, 2003:36). Hierbij bekijkt het subject zichzelf als object en manipuleert het zichzelf. Deze nieuwe relatie tot je eigen zelf brengt plezier:

The experience of the self that forms itself in [unassuming] possession is not simply that of a force overcome, or a rule exercised over a power that is on the point of rebelling; it is the experience of a pleasure that one takes in oneself [...]. It is defined by the fact of not being caused by anything that is independent of ourselves and therefore escapes control. It arises out of ourselves and within ourselves. (Sexuality 3: 66, my emphasis). (Heiner, 2003)

Hoewel Bella's transformatieproces ontzettend pijnlijk is, twijfelt ze nooit en ervaart ze tijdens deze periode steeds meer plezier in zichzelf en anderen. Het ultieme geluk voelt ze tijdens de (pijnlijke) seks met Edward en de geboorte van haar dochter (waar ze aan overlijdt). Ze is in het begin ontzettend ontevreden over zichzelf maar na haar transformatie beleefd ze aan alles wat ze kan plezier. “My first reaction was an unthinking pleasure . The alien creature in the glass was undisputably beautiful [...].” (Meyer, 2007: 371-372)

Bella is een gewoon meisje dat in een vampierwereld terecht komt en na heel veel geweld en moeilijkheden zelf een vampier wordt. Ze gaat van normaal naar onecht en is het symbool van activiteit, creatie en plezier hebben in jezelf.

Bella VS Edward

Bella's streven om zelf te beschikken over haar lichaam en “ik”, wordt lang tegengehouden door de beheersing van vampier Edward. Hij geeft niet toe aan zijn seksuele en gewelddadige impulsen. Ook het dorpje waar Bella woont en de Indianengemeenschap daar, proberen haar tegen te houden bij al haar pogingen zichzelf te vernietigen en te constitueren als subject. Edward, het dorpje en de Indianen handelen zo omdat ze verregaand geciviliseerd zijn, zoals beschreven door Elias, en door interne en externe dwang niet kunnen toegeven aan geweld en lust. Deze beheersing is tegelijkertijd datgene wat Bella in leven houdt, bijvoorbeeld als Edward gif uit haar moet zuigen, of als ze Jacob in zijn gezicht slaat. De civilisatie van anderen maakt haar subjectivatie mogelijk maar houdt het ook tegen. Het hele verhaal is een balanseeract tussen dood en transformatie.

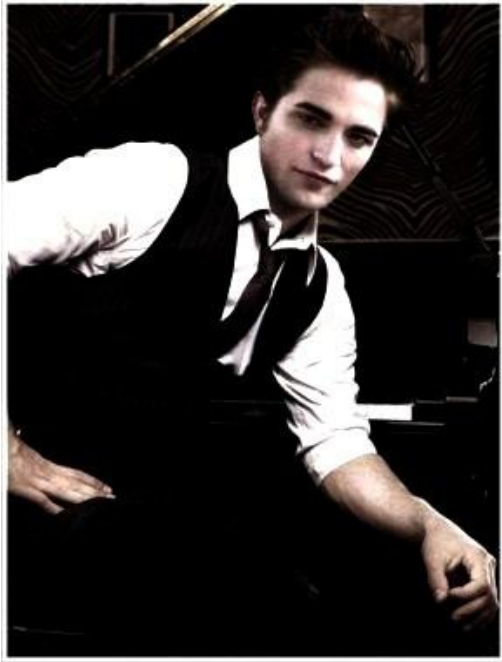
Gedurende het hele verhaal is er een strijd tussen Bella en Edward over het wel of niet hebben van seks en het veranderen van Bella in een vampier. Edward wil beide niet omdat hij bang is de controle over zijn passies te verliezen en zo Bella pijn te doen. Hij houdt met zijn geest van haar maar wil niet fysiek met haar zijn. Elk keer weer ontwijkt hij haar toenaderingen. Dit is typisch het gedrag van het humanistische subject. Foucault schrijft:

The perceived self-identity of the humanist subject is founded upon a strict division between mind and body; it is founded upon the mind's separation from and control over its objects (and over the body), on the suppression of all the forces that affect the mind from outside. The subject of humanism thus seeks freedom from the necessity of passions through their suppression. (Foucault in Heiner, 2003: 40).

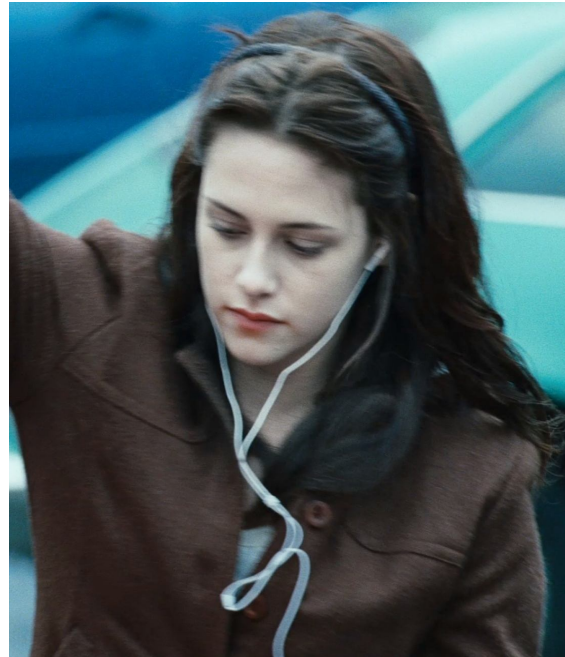
Edward onderdrukt zijn passie voor Bella en wilde in het begin zelfs voorkomen dat hij verliefd wordt op haar en zij op hem.

Bella staat heel anders in het leven en in haar subject. Zij wil verandering en passie, koste wat kost. Foucault schrijft over het creërende subject: “The subject that seeks to go beyond itself, however, *participates in the necessity of the passions in order to overcome their determinism.*” (Foucault in Heiner, 2003: 40).

Twilight staat voor de strijd tussen het humanistische subject en het creërende subject. Het humanistische subject heeft in de vorm van Edward een ouderwets karakter, zie afbeelding 2. Bella staat voor het moderne subject, zie afbeelding 3. Bella krijgt uiteindelijk in alles haar zin en sleept Edward mee in passie, geweld en transgressie. Zij wint.

Afbeelding 2. Edward

Afbeelding 3. Bella

Waar gaat het heen?

Twilight representeert het belang van erotiek en de strijd tussen verschillende subjecten en discoursen in onze tijd. We gaan steeds meer toe naar een samenleving waarin het individu zelf haar normen bepaalt. Bella verwoordt deze houding in boek 3:

“Edward, this is very important to me. I *am* going to do this right.”

“Whose definition of right?”

“Mine.” (Meyer, 2007: 548).

Ook wordt het voor mensen mogelijk het zelf actief te manipuleren. De strijd tussen het humanistische subject en het creërende subject speelt op interactioneel niveau, denk aan ruzies tussen een gereformeerd oma en haar getatoeëerde transgender kleindochter, en binnen individuen. Iemand kan bijvoorbeeld proberen zijn passie voor tatoeëren te onderdrukken maar er wel veel over fantaseren.

Het creërend subject is in opkomst en heeft een grote aantrekkingskracht op jonge Twilight-kijkende mensen. Vampier worden zit er voor ons misschien niet in, maar ik kan *'damn well'* mijn oor piercen en midden op straat skippybal-zwaardvechten met de ex van mijn ex als ik dat wil! Dit gedrag is niet het bevrijden van je ‘ware’ zelf uit de greep van de

samenleving zoals dat werd gezien in de hippietijd. Het gaat om het maken van iets totaal nieuws:

[W]hat we need to do is not to recover our lost identity, or liberate our imprisoned nature, or discover our fundamental truth; rather, it is to move toward something altogether different. A phrase by Marx is appropriate here: man produces man. How should it be understood? In my judgement, what ought to be produced is not man as nature supposedly designed him, or as his essence ordains him to be – we need to produce something that doesn't exist yet, without being able to know what it will be. (Essential Works 3: 275). (Foucault in Heiner, 2003: 42).

Waar we heen gaan of hoe het er uit gaat zien kunnen we niet voorspellen. Maar het wordt vast net zo bizar, onecht en fantasievol als de wereld van Twilight.

Conclusie

In Twilight brengen Bellas passies, en het breken met normen, grote transformaties met zich mee, zowel in lichamen als in subjecten en gemeenschapsbanden. Bella beschadigt haar lichaam, houdt van twee mannen, verandert in een vampier, baart een half-vampierkind en krijgt een weerwolfschoonzoon.

Haar verhaal is een verhaal over het creëren van nieuwe relaties en een nieuw zelf, via passie en erotiek. Waar vroeger veel verhalen gingen over het 'vinden' van onszelf, zijn we nu een stap verder en 'maken' we onszelf. Twilight representeert het proces van transformatie van het zelf, en de strijd tussen mensen die nog gevangen zitten met een zelf zonder wens tot transformatie en de mensen die in staat zijn tot vernietiging van zelf en constitutie van zelf. De eerste groep wordt gerepresenteerd door Edward en de tweede door Bella. Edward wordt geschetst als oud (87) en ouderwets, Bella is jong (18) en rebels. Er is hier een verandering van discours bezig en deze verandering maak zelfconstitutie en zelfbeschikking mogelijk. Dit proces is nog bezig en er bestaan op dit moment in onze samenleving verschillende discourses en habiti naast elkaar. De uitkomst van dit proces staat dan ook nog niet vast.

Bijlage 1.

Literatuurlijst

Bataille, G. (1986) *Eroticism* San Francisco: Mary Dalwood (oorspr. *L'erotisme* 1957)

Elias, N. (1982) *Het civilisatieproces*, deel I. Utrecht: W. van Kranendonk (oorspr. *Über den Prozess der Zivilisation* 1939).

Heiner, B.T. (2003) 'The passions of Michel Foucault'. *Differences: A journal of Feminist Cultural Studies*, Volume 14, Number 1, pp. 22-52.

Meyer, S. (2005) *Twilight* London: Atom.

Meyer, S. (2006) *New Moon* London: Atom.

Meyer, S. (2007) *Eclipse* London: Atom.

Meyer, S. (2008) *Breaking dawn* London: Atom.

Vos, R. (2012) 'Mermaid Musings'. *Amsterdam Social Science*, Volume 4, Issue 1.

Bijlage 2. Speciaal voor jou, Robbie ;) de homo-erotische ondertoon van Twilight:

